

Dolenjski list

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE DOLENJSKIH OKRAJEV

TEDNIK ZA POLITIČNA, GOSPODARSKA IN KULTURNA VPRAŠANJA

LETO II. — ŠTEV. 27

NOVO MESTO, 4. JULIJA 1951

ČETRTLETNA NAROČNINA 75 DIN

IZHAJA TEDENSKO

Odgovor ljudstva

V sklopu ogromnih nalog naše graditve socialističnega gospodarstva nismo pozabili na kulturno rast. V to štejemo tudi skrb za obnovo in varstvo kulturnih in zgodovinskih spomenikov, saj smo v te namene izdali v zadnjih letih že milijone dinarjev. Ohraniti je treba vse, kar koli priča o naši preteklosti, o zgodovini našega naroda v raznih obdobjih. Nič ni zato čudnega, da obnavljamo zato tudi znamenite cerkve, ki jih štejemo med spomenike naše preteklosti.

Dva zanimiva primera iz zadnjega časa sta poučna za delo in skrb naše ljudske oblasti za dejansko ohranitev vsega, kar je zgodovinsko resnično, lepo in vredno, na drugi strani pa za zahrbtno rovarjenje protiljudskih ostankov reakcije, ki si domišljajo, da je zdaj prišel »njihov čas« in da jim bo morda le »šlo slabo seme v klas«.

O poslednjih smo pred kratkim že pisali. Duhovščina v Žužemberku se je pričela zavzemati za obnovo cerkve in župnišča v Zafari, ki sta bila med narodno osvobodilno vojno bunker belogardistov in okupatorjev. Spomenik belogardizma in sovražnikov našega ljudstva mora ostati tak kakršen je, tako so povedali prebivalci Žužemberka in Dvora v protestni resoluciji, s katero so hkrati odgovorili na vse nakane protiljudske duhovščine, ki še vedno ni našla poti svojega naroda. Med vojno cerkve ni bilo škoda, ko so se v njej in v župnišču zabarikadirali izdajalci ter skupno s fašisti — tuji ubijali naše ljudi izza njenih zidov. Tudi, ko si reakcionarji ostanki obetajo od novih ukrepov naše oblasti nekakšno popuščanje ali vračanje na staro, pa bi hoteli znova izrabiti razvaline porušene cerkve in župnišča za politične namene. Seveda jim tudi tokrat njihovi načrti ne bodo uspeli. Preveč je bilo žrtev za svobodo, da bi si danes lahko kdorkoli dovolil sramotiti spomin vseh tistih, ki so umirali po krivdi domačih izdajalcev in okupatorja.

Da reakcija ne počiva, smo videli dovolj nazorno v zadnjih dogodkih in hujkanju nekaterih protiljudskih duhovnikov. Odkriva se obraz novega klerikalizma, kakor je dejal član predsedstva IO OF Slovanec tovarš Edvard Kobec v utemeljevanju zadnje resolucije Fronte, ne tistega starega klerikalizma, ki se je opiral na gospodarske položaje in izobrazil moč, temveč nevarnejšega, takšnega namreč, ki se spretno vtihovalja v človekovo duševnost in se v njej razvija kot branelc tako imenovanih duhovnih, moralnih, psiholoških, narodnih, lokalnih in ne vem še kakšnih interesov. Resolucija Osvobodilne fronte je zato opozorila vernike, ki hočejo živeti svoje neovirano in čisto verniško življenje, da bodo to lahko opravljali le takrat, kadar se bodo na vsej črti varovali mešanja verskih in klerikalno-restavratskih namenov ter svoje versko življenje spravljali v sklad s cilji socializma. Kot socialistični državljani se naši verniki ne morejo in ne smejo bati nikakršnega omejevanja tistih svojih dolžnosti, ki jih imajo do svoje vere. Nadaljevanje na 2. strani.

LETOS PRI ODKUPU BELIH ŽIT RES NE BI SMELO BITI TEŽKOČ

Žetev ječmena se je letos zgodaj začela. Z 15. junija so v okraju Črnomelj prvi snopi letošnjega pridelka ječmena, nekaj dni nato pa tudi v novomeškem okraju. Takoj za ječmenom pride na vrsto zgodnja pšenica, potem golica, nato rž in pozna pšenica. Vsekakor se nam letos obeta nadpovprečen pridelek belih žit.

Vsi pridelovalci žit naj že sedaj mislijo na pravočasno oddajo žita v skupni žitni fond. Obvestilo o količinah belih žit, ki jih mora vsako gospodarstvo oddati, so dobili že spomladi. Sedaj bodo dobila gospodarstva le točen datum oddaje in kraj, kamor je treba žito pripeljati. Teža datuma in razporeda, ki ga bodo dobila gospodarstva od svojega krajevnega ljudskega odbora, se je treba strogo držati. V pogledu določenih količin in točne oddaje žita po prejetem pismenem razporedu ne bo letos nobenega popuščanja.

V nekaterih krajih se je že pojavila govornica, da je treba z oddajo žita počakati, češ, mogoče bo tudi oddaja žita znižana ali odpravljena kot je bila na primer oddaja vina, krompirja, mleka in mesa. Vsako zavlačevanje redne oddaje predpisanih količin belih žit bo imelo neugodne posledice za kmetovalca samega. Treba je razumeti, da je kruh osnovna hrana prebivalstva in se žito na primer ne more primerjati z vinom ali pa s krompirjem, ki je uporaben samo eno leto. Če bi naše gospodarske razmere dopuščale sprostitve odkupa žita, bi ga sprostiti takrat kot druge pridelke in prav gotovo ne med izvajanjem odkupa samega. Tov. dr. Hočvar, javni tožilec LRS, je že pred časom na plenumu OF v Novem mestu naglasil, da bomo prav tako kot smo sprostiti nekatere predmete obvezne oddaje, z vso strogostjo izterjali tiste količine, ki še spadajo pod obvezno oddajo. Sprostitve odkupov gre vzporedno z našim gospodarskim razvojem in edino ta nam narekuje kaj lahko sprostim in kaj ne.

Dolenjska bo dostojno počastila 22. julij

Niti trije tedni nas ne ločijo več od 22. julija — državnega praznika naše ljudske republike. Organizacije Zveze borcev, OF, mladine, žena, društva in delovni kolektivi se vneto pripravljajo, da bodo s pestrimi sporedi, proslavami, partizanskimi pohodi, spominskimi ploščami in zborovanji počastili zgodovinski dan, ko so se začele prve večje organizirane partizanske akcije v letu 1941.

Iz poročil, ki prihajajo iz posameznih okrajev in krajev Dolenjske, vidimo živahno razgibanost. V novomeškem okraju bodo na predvečer 22. julija po vseh vidnejših gričih in hribih zagoreli kresovi. Večina organizacij pripravlja skupno s kulturno-umetniškimi društvi svečane proslave, ki bodo že v soboto zvečer. Govorniki bodo poleg splošnega pomena našega zgodovinskega praznika govorili tudi o prispevku posameznih krajev, o žrtvah, ki so jih dale vasi in mesta za osvoboditev, o tovariših, ki so kot borec, aktivisti ali funkcionarji Osvobodilne fronte žrtvovali vse, da smo

uničili okupatorja in domače izdajalce.

V nedeljo 22. julija dopoldne bodo v mnogih vaseh in mestih polagali zastopniki ljudske oblasti in množičnih organizacij pred spomeniki, spominskimi ploščami ali na grobovih padlih in talcev vence. Okrajni odbor Zveze borcev v Novem mestu pripravlja velika zborovanja oz. partizanske shode pri Sv. Roku pri Novem mestu, na Lazah, kjer bo odkrita plošča prvemu borcem, v Zagradu blizu znane Beceletove jame in v Pendirjevki, kjer bo odkrita plošča komandantu gorjanskega bataljona Dušanu. V Beli cerkvi bodo odkrili spominsko ploščo vsem padlim in žrtvam, v Bršljanu bo poleg spominske plošče popoldne odprti tudi nov zadržni dom.

Živahno se priprave na 22. julij v trebanjskem okraju. 22 krajevnih organizacij ZB z 1764 člani vneto dela, da bodo proslave čim dostojnejše in veličastnejše. Na osmih zgodovinskih krajih bodo odkrite spominske plošče: v Trebnjem, Biču pri Zagorici, na Sela-Sum-

berku, v Mirni, na Rdečem kalu, Zaplazu pri Čatežu, Vel. Cirniku in na Malkovcu. Poleg odkritij plošč v teh krajih bodo povsod tudi svečanosti, ki jih bodo udeležili borec Gubčev in drugih brigad, ki so se borili v tej krajih.

Na predvečer 22. julija bodo na grobovih padlih žalne svečanosti. Večje proslave bodo tudi v štirih večjih krajih okraja. Zveza borcev pripravlja postavitev spomenikov padlim borec in žrtvam fašističnega terorja na Velikem Gabru in Dohrnici. 22. julija bodo tudi dirke na Trebelno. Letos se je število članov ZB v okraju Trebnje povečalo za 170 članov. Spomenie so podelili 347 svojem padlim borec in 530 svojem žrtve. 61 najbolj potrebnih vojniš oškodovancev je dobilo kredit v znesku čez 1.200.000 dinarjev. 22. julija bo večje število zaslužnih borcev in aktivistov dobilo odlikovanja.

TEKMOVALNA KOMISIJA 6-MESEČNEGA TEKMOVANJA NA ČAST JA

V okrajni tekmovalni komisiji, ki bo v novomeškem okraju vodila in ocenjevala uspehe 6-mesečnega tekmovanja na čast 10. obletnice ustanovitve JA, zastopajo množične in ostale organizacije naslednji:

Okrajni odbor ZB — Lojze Hlede, izvenarmadna vzgoja — Miha Počrvina, predvojaška vzgoja mladine — Jože Bračič, okrajni odbor OF — Jože Gosena, okrajni sindikalni svet — Ela Prijatelj, Jože Ropotar, okrajni komite LMS — Ludvik Kebe, Kmečke delovne zadruge in zadržne ekonomije — Senica, ljudsko-prosvetne organizacije (MKUD in SKUD) — Davorin Gole, organizacije Rdečega križa, zdravstvo, saniteto — Lojze Zupančič, ljudsko tehniko — Henrik Cigoj.

POVIŠANJE ODKUPNIH CEN ZA ŽITO

Zvezna vlada je na predlog predsednika sveta za blagovni promet izdala uredbu o državnih odkupnih cenah za žito v gospodarskem letu 1951-52. Po tej uredbi so za belo žito, ki ga pridelovalec obvezno oddaja po predpisanih osnovnih oredbe o odkupu kmetijskih pridelkov (Ur. list FLRJ št. 53-50) določene naslednje državne odkupne cene za 100 kg:

•šenica s hektoltrsko težo 76 kg: 700 din v denarju in 700 din v denarnih bonih (s pravico do nakupa Industrijskega blaga s popustom 65 odstotkov);

• rž in soržica s hektoltrsko težo 70 kg: 620 din v denarju in 620 din v denarnih bonih;

• ječmen s hektoltrsko težo 64 kg: 600 din v denarju in 600 din v denarnih bonih;

• oves s hektoltrsko težo 44 kg: 630 din v denarju in 630 din v denarnih bonih. Gornje cene se razumejo za 100 kg netto, franko skladišče odkupne postaje, ki jo določijo okrajni izvršni odbor, ali pa franko vagon oz. šlep po izbiri kupca in to za zdravo in suho blago v kakovosti, ki je obilajna v trgovini. Če ima žito večjo ali manjšo hektoltrsko težo, kakor je zgoraj določeno, se cena poveča ali zmanjša, in sicer za 1% za vsak polni odstotek večje ali manjše teže.

Gornje cene veljajo za žito, ki nima več kakor 2% drugih zrn ali lomljenih zrn; če ima več drugih zrn se za vsakih nadaljnjih 0,5% odbije pol odstotka od cene. Žito pa sme imeti največ 10% drugih ali lomljenih zrn. Za vsakega pol odstotka nečistosti (peška, zemlje ali plev) se odbije 1% od določene cene; z 1% umazano žito ali za žito z

V NEDELJO BO V NOVEM MESTU PRVA OKRAJNA KONFERENCA ŽENA-ZADRUŽNIC

Drugi plenum Republiške zveze kmetijskih zadrug je sklenil, da se bodo ustanovile pri vseh splošnih kmetijskih zadrugah in vseh kmečkih delovnih zadrugah sekcije žena-zadržnic. Preko iniciativnih odborov žena zadržnic pri okrajni in republiški zvezi kmetijskih zadrug bodo žene povezane s sekcijo žena-zadržnic pri Glavni zadržni zvezi Jugoslavije, ki je vključena v mednarodno sekcijo žena-zadržnic v Londonu. Skupno se bodo žene-zadržnice celega sveta borile za ohranitev miru in dale te borbi svoj prispevek.

Namen novoustanovljene sekcije žena zadržnic je izboljšati vsestransko delavnost žena v reševanju zadržnih vprašanj tako v gospodarstvu kakor v notranjih organizacijskih vprašanjih zadrug. Vsa skrb žena-zadržnic bo seveda posvečena dvigu življenjskih pogojev na vasi.

Okrajna konferenca žena-zadržnic novomeškega okraja bo v nedeljo 8. julija 1951 v Novem mestu. Delegatke, članice splošnih kmetijskih zadrug in kmečkih delovnih zadrug, se bodo na konferenci seznanile z nameni organizacije, hkrati pa tudi z vso zadržno dejavnostjo. Iniciativni odbor žena-zadržnic pri Okrajni zvezi kmetijskih zadrug pripravlja predloge in navodila za praktično delo in razvijanje dobrega gospodarskega udejstvovanja zadržnic. Konferenca bo sprejela sklepe za delo sekcij žena-zadržnic.

Po konferenci bodo žena-zadržnice obiskale novomeški gospodarski sejem, ki jim bo nudil veliko koristnega in novega. Posebej jih bo zanimala razstava domače obrti, modernega vrtnarstva, reja malih živali, sortiranje in sušenje sadja, zdravnih želišč, gozdnih sadežev in pod.

Iniciativni odbor žena-zadržnic pri OZKZ v Novem mestu vabi na prvo konferenco zastopnice vseh kmetijskih zadrug in kmečkih delovnih zadrug okraja.

Novomeški gospodarski sejem odprt

V nedeljo je bilo na razstavišču nad 2500 ljudi

V soboto popoldne se je zbrala pred poslopjem osnovne šole večja skupina zastopnikov našega javnega življenja k otvoritvi prvega gospodarskega sejma novomeškega okraja. Med njimi so bili člani okrajnega in mestnega ljudskega odbora, okrajnega komiteja, zastopniki gospodarskih podjetij, obrtniki, predstavniki prosvetnih in ostalih ustanov. Iz Ljubljane je prišel k otvoritvi sejma direktor Glavne uprave za lokalno industrijo in obrt LRS tovarš Vinko Stopar, predsednik republiške Obrtniške zbornice tovarš Leopold Matek, zastopani pa so bili tudi člani OLO Kamnik in drugi gostje.

Otvoritev je s krajšim nagovorom začel poverjenik za lokalno industrijo in obrt pri OLO Novo mesto tov. Janko Mišigoj, ki je orisal pomen prvega gospodarskega sejma, na katerem ponuja lokalna proizvodnja in obrt svoje izdelke. Za njim je pozdrvil razstavljalce in goste predsednik Obrtne zbornice v Novem mestu tov. Ivan Adam, nato pa so si gostje ogledali sejem, ki je razmeščen v vseh šolskih prostorih osnovne šole.

Letošnji gospodarski sejem novomeškega okraja ima izrazit govorski pomen. To, kar je lani lokalna proizvodnja na prvi gospodarski razstavi samo pokazala ljudem, je letos v obilni meri kupcem že na razpolago v prosti prodaji. Kdor bi torej iskal na razstavišču samo novih izdelkov, ta z razstavo ne bi mogel biti zadovoljen. Res je, da sejem ne dosega lanske razstave v številu razstavljalcev in razstavljenih izdelkov, vendar je samo ime razodeva namen letošnje pridelave: nakup izdelkov lokalne proizvodnje in obrti v prosti trgovini. Poleg številnih lokalnih podjetij in obrtnikov so

na razstavišču tudi prodajalne okrajne magazina, okrajne zveze kmetijskih zadrug in mestnega trgovskega podjetja. Da bodo kupčije živahne, se je videlo že v soboto popoldne, ko je prodajalna kmetijskih zadrug v slabih urah prodala raznega blaga za blizu 50.000 dinarjev. Na zalogi je precej moškega in ženskega blaga, nogaric, perila, posode, galanterije, obutve in drugih predmetov, pohištva, sodov, kadi, kovinskih izdelkov, peči in keramičnih predmetov itd.

Poleg številnih izdelkov lokalne industrije in obrti vzbujajo posebno zanimanje razstava kmetijstva, gozdarstva in zdravstva. Poleg okrajnih, mestnih in krajevnih podjetij razstavlja tudi republiška: tekstilna tovarna, lesno-industrijsko podjetje, tovarna igrač in »Pionir«. Šest kmetijskih zadrug in njihovih odsekov sodeluje na sejm, na katerem bo sklenjenih precej kupčij za izdelke obrtnih odsekov KZ.

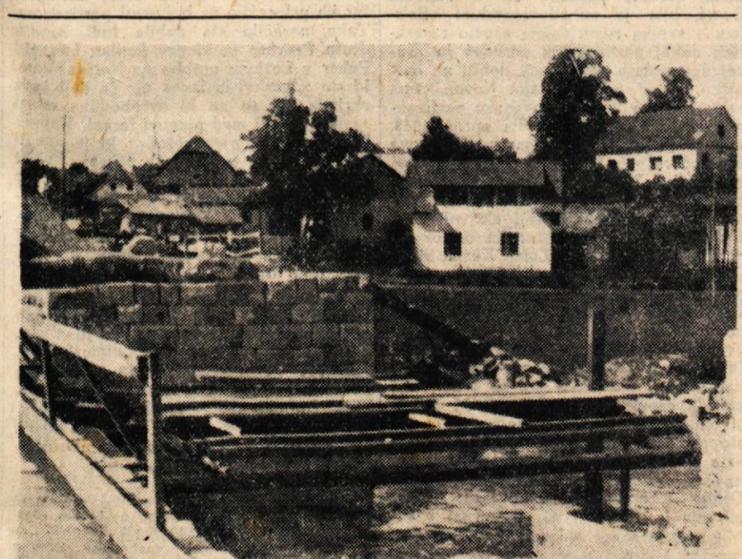
Za razstavo vlada precejšnje zanimanje. Že v soboto popoldne si je ogledalo sejem nad 600 ljudi; v nedeljo je bilo na razstavišču navzle dežju nad 2500 obiskovalcev. Za skupinske obiske šol, podjetij, ustanov in vačanov nudi vodstvo sejma vodite, ki razlagajo obiskovalcem razvoj lokalne industrije in obrti v okraju.

Nekulturna potreba, prerivanje za okrepčila in nepotrebnega gneča v gostiških razstavnega prostora, kakršne smo bili vajeni na lanski prvi razstavi, je letos odpadla. Gostišča so za letošnjem sejmju oddana v zakup. Tako lahko mirno posedite v »Zdravilišču Dol. Toplice«, ali pa v »Metropolu« ali v »Kandijci«, če hočete pa tudi pri »Murnu« ali pa v mestni kavarni. Zakupniki so poskrbeli za dober prigrizek in dolensko kapljico, na razpolago pa je tudi črna in belo pivu ter še marsikaj, kar si človek takole po prvem v mesecu rad požel. Novomeški »gadjec« ob večerih radi dokazujejo, da so letošnja gostišča na gospodarskem sejmju najprivlačnejša točka razstave. Za smeh, razvedrilo in ples je ob večerih poskrbljeno.

Gospodarski sejem bo odprt do vključno nedelje 8. julija. Ogledite si izdelke naših lokalnih podjetij in obrtnikov; sejem vam nudi marsikaj, kar potrebujete v vašem podjetju, uradu ali gospodinjstvu.

Koliko odpadkov smo zbrali

V okraju Črnomelj so v tednu zbiranja odpadkov zbrali 800 kg gume, 1200 kg starega papirja 1300 kg železa in 3200 kg etekla. V okraju Trebnje so zbrali blizu 10 ton različnih odpadkov.

V Gotni vasi gradijo nov železobetonski most. Dela hitro napredujejo; kmalu bo postavljen obok mostu.

Okvirne točke tekmovanja za organizacije OF

V počastitev desete obletnice ustanovitve Jugoslovanske armade je Izvršni odbor OF Slovenije razpisal šestmesečno tekmovalno osnovnih organizacij OF. Na podlagi tega razpisa je okrajni odbor OF Novo mesto sestavil okvirne točke tekmovanja, katere naj služijo organizacijam OF kot osnova za sestavo lastnega tekmovalnega načrta.

1. Utrjevanje odborov naj bo ena glavnih nalog vseh organizacij. Povsod, kjer so v odboru nedelavni člani, jih je treba zamenjati in skrbeti, da se bodo odbori osnovnih organizacij okrepili.

2. V članstvo OF se niso stopili vsi, ki imajo pogoje. Vključevanje novih članov naj bo stalen način dela vseh organizacij, v času tekmovanja pa je treba vključevanje še pospešiti. Hkrati z vključevanjem novih članov pa je treba iz članstva izključiti vse tiste, ki s svojim delom ali zdržanjem ovirajo krepitev organizacije.

3. Redno plačevanje in odvajanje članarine. Do konca tekmovanja je treba doseči, da bo vsa članarina poravnana.

4. Sestanke članov Fronte je treba ločiti od zbora volivcev in ostalih množičnih sestankov. Na rednih in obveznih sestankih članov OF naj se razpravlja le o organizacijskem delu Fronte, o zboljšanju načina dela in raznih političnih vprašanjih. Reševanje čisto gospodarskih zadev kraja naj se prepušti zborom volivcev, na katerih pa naj frontovci kot volilci redno sodelujejo.

5. Prostovoljno delo je ena izmed oblik dela organizacije. V tem oziru je še vedno na več krajih potrebna pomoč Fronte zlasti pri gradnji zadržnih domov, pri raznih komunalnih delih, a tudi kmečke delovne zadruge pričakujejo pomoč od Fronte.

6. Ljudska inšpekcija je marsikje le na papirju. Treba jo je dvigniti; kjer se ni izkazala, odstraniti nedelavne člane in na njihovo mesto izvoliti predane in delavne ljudi. Fronta mora kontrolirati delo ljudske inšpekcije in ji nuditi pomoč, kjer je potrebno.

7. Zbiranje prispevkov za kulturni dom v Trstu naj Fronta, z vsemi silami podpira. Ne pozabimo, da naši ljudje onstran meje potrebujejo svoje kulturno središče.

8. Koloradski hrošč vedno bolj ogroža naše krompirjeve nasade. Že najmanj 40% vseh krompirjšč je okuženih po tem škodljivcu. Fronta naj skrbi, da se bodo pregledni redno izvrševali in naj pri tem nudi vso pomoč ljudskim odborom.

9. Člani Fronte naj sodelujejo pri koordinacijskih odborih Zveze borcev za izvenarmadno vzgojo ljudstva. Prav tako naj odbori in članstvo OF sodeluje pri proslavi 22. julija.

10. Vsi vaški in krajevni odbori OF naj se takoj sestanejo in na podlagi teh okvirnih točk sestavijo svoj tekmovalni načrt, upoštevajoč pri tem krajevne raz-

Mar veljajo za KLO Strekljavec posebne uredbe?

Pred kratkim so kmetje v KLO Strekljavec prešli odločbo, da morajo na podlagi Uredbe o ukinitvi obveznih oddaj mesa do 30. junija izpolniti 50% predpisane oddaje. Na našem krajevnem ljudskem odboru večkrat zasučejo kakšno stvar, da bi pa zvezne in republiške uredbe spreminjali kar za 10%, pa ne bo šlo. Če tega možje na odboru še niso sami ugotovili, upamo, da bodo kmalu. Mar je Strekljavec republika v republiki?

Trgovoško podjetje kmetijskih zadrug novomeškega okraja je začelo poslovati

V juniju so se sestali v Novem mestu predsedniki in poslovodje splošnih kmetijskih zadrug iz vsega okraja. Namen sestanka je bil priprava za čimboljše organizacijo odkupa in prodaje predmetov proste prodaje. Ustanovili so posebno medzadržno trgovsko podjetje, ki bo kot skupni organ vseh zadrug izvrševalo posle vnovčevanja in nakupa na tržiščih izven okraja. To podjetje, ki je začelo s poslovanjem 15. junija, je prevzelo tudi vse posle prejšnjega okrajnega odkupnega podjetja ter bo odkupovalo in prodajalo vse — od vina do polve.

Ne glede na to, da so zastopniki splošnih zadrug sami predlagali ustanovitev takega medzadržnega trgovskega organa, pa ima vsaka zadruga popolnoma proste roke in lahko posluša samostojno bodisi z vsemi predmeti, bodisi samo z nekaterimi. Tako si je kmetijska zadruga Straža pridržala pravico, da z leoni in leonimi proizvodi trguje sama tako na notranjem kot na zunanem trgu. Vsaka zadruga lahko proda odkupljeno blago najboljšemu ponudniku in ne samo medzadržnemu podjetju.

Ze v tej kratki dobi prostega trgovanja so zadruge pokazale prave leve uspehe. V maju je bil na primer plan

Nadaljevanje s 1. strani.

udarimo pa tokoj, da se ta vera ne sme in ne more mešati v politično življenje našega naroda.

Dovolj jasno pravi 24. člen naše Ustave: »Državljanom Ljudske republike Slovenije je zagotovljena svoboda vesti in svoboda veroizpovedi. — Cerkev je ločena od države. — Zloraba cerkve in vere v politične namene je prepovedana: prepovedane so tudi politične organizacije na verski podlagi. — Država lahko gmotno pomaga verskim skupnostim.«

V tem je povedano vse. Kakor je zagotovljena slehernemu državljanu svoboda vesti in veroizpovedi, tako je prepovedana sleherna zloraba cerkve in vere v politične namene. Ali so na to žužembski gospodje pozabili? Ali je obnova belogardističnega spomenika, ki bo poznim rodovom pričal o izdajstvu belogardizma na Slovenskem, zloraba cerkve in vere v politične namene? Je — o tem ne dvomi nihče, ki ni skregan z zdravjo pametjo. Zato je ne bomo dovolili, nikdar in nikomur.

Poglejmo še drug zanimiv primer. Vlada ljudske republike Slovenije je pred dnevi prispevala 300.000 dinarjev za popravilo prostorske cerkve sv. Jurija v Ptujtu. Ta cerkev je bila zgrajena v 11. stoletju, kasneje pa je bila večkrat preurejena in prezidana, vendar pa je ohranila dragocene gradbene in slikarske posebnosti, ki jih po vsej pravici pršteavamo med pomembne zgodovinske spomenike. S podporo bo cerkev v Ptujtu popravljena in obaravana pred poskodovanjem lepih fresk in drugih slik. Zanimivo je pismo, ki ga je ptujski prost in dekan Ivan Grej postal predsedstvu vlade LRS. V njem se zahvaljuje za podporo in pravi med drugim:

«...Presenetila me je pozornost, ki ste mi jo izkazali že s tem, da sem bil o podpori takoj brzojavno obveščen. Naslov je s tem ponovno postavil na laž klevete nasprotnikov oblasti o »preganjanju vere«, saj toliko razumevanja in pomoči ne bi bili prej nikoli prejeli. Podpisani pa bom kakor doslej v prihodnje še vnetje delal za utrditev naše oblasti in za krepitev in razvoj socializma v naši domovini.»

Mislimo, da ne potrebujemo gornja primera posebnih pojasnil. Razlika med reakcionarno duhovščino v Žužemberku in ptujskim duhovnikom je usakomir očita. Jasno in odločno priznava ptujski prost in dekan, da ljudska oblast ni proti cerkvi in veri in obljublja, da jo bo še nadalje podpiral. Nič ni zato bolj naravnega kakor dejstvo, da je ljudstvo Suhe krajine javno odklonilo početje žužembske duhovščine. Odgovor ljudstva je preprost in razumljiv slehernemu poštenemu državljanu — ravnali smo se in se bomo do sledno po naši Ustavi. V njej pa so poleg pravic napisane tudi dolžnosti.

blagovnega prometa prekoračen za 7 in pol milijona dinarjev, kar pomeni največji promet v poslovanju zadrug.

Precej težav je nastalo v zadrugah v začetku junija, ko je bilo treba na novo urediti vprašanje kreditov. Pri tem se je pojavila težnja spekulantskih posameznikov, ki so mislili, da je sedaj najboljša možnost razbiti zadrugo. To so mislili doseči tako, da so posamezni člani upravnega odbora odklonili podpis za prejem kredita pri Narodni banki, čeprav je vsakomur jasno, da če nekaj prejmeš, si dolžan tudi podpisati. Za zadrugo ni mogoče, da bi podpisali vsi člani zadruge, pač pa le upravni odbor v imenu vseh. Tak odklon podpisa posameznih članov je bil v Smihelu pri Novem mestu. Straži, Prečni in Prekopi. Da so bili taki odkloni premišljeni načrti posameznih spekulantskih ljudi, ki mislijo, da je sedaj prišel spet čas, ko lahko začnejo »na svojo roko«, ni potrebno posebej poudarjati. No, večina članov je pravilno razumela vlogo zadrug v današnjem času in je pravočasno preprečila nakane potuhnjencev.

Zadrugam delajo največje težave kreditna vrašanja. Vse zadruge poslujejo preko Narodne banke, kjer imajo odprt določen kredit. Ker je višina kredita ostala ista po sprostitvi predmetov, kakor je bila pred tem, je skoraj vsaka zadruga prekoračila določeni kredit. — Vsaka zadruga ima gotovinski plan, katerega se mora strogo držati. Vse

izkupiček je treba sproti odvajati banki, za nakupe pa prositi gotovinska sredstva pri banki. To se pravi, da zadruga ne more z izkupičkom v trgovini nakupovati blaga. Ta način (na eni strani odvajanje gotovini, na drugi strani moledovanje istega denarja nazaj) povzroča nemalo težav zadrugam in dostikrat zavira uspešen odkup. Čeprav ima tak način gotovinskega prometa svoje dobre strani, je pa na vsak način pri njem tudi precej birokratizma, ki bi ga kazalo preprečiti in uredbo prilagoditi razmeram. Na sestanku navzoči direktor Narodne banke je dal marsikatero pojasnilo, tako da bo v bodoče poslovanje zadrugam olajšano.

Zastopniki zadrug so izvolili upravni odbor trgovskega podjetja iz predsednikov in poslovodij zadrug. Podjetje bo vodil tov. Miha Zupan, katerega vsi poznajo kot prvovrstnega organizatorja. Nadalje so se dogovorili o enotnih odkupnih cenah za posamezne pridelke na območju okraja in o postavljanju intervencijskih trgovin v domačem okraju in v Zagorju. Sklenili so, da bodo v bodoče mleko plačevali po kvaliteti.

Veliko zanimanje članov in nečlanov za delo zadrug, predlogi samih zadrugnikov za ustanavljanje raznih pospeševalnih odsekov, kot so žvinorejski, sadjarski, vinogradniški, strojni in drugi, ter že do sedaj doseženi uspehi so jamstvo, da bodo zadruge pri socializaciji vasi odigrale tiesto vlogo, ki jim je namenjena.

Praznik kočevskih učencev

Letošnji dan učencev v gospodarstvu je bil v kočevskem okraju po zaslugi vodstva dobro pripravljen. Praznično razpoloženje, ki so ga učenci pozdravili z navdušenjem, je potrdilo skrb ljudske oblasti za našo mladino.

23. junija dopoldne je predsednik OLO Jože Stare ob navzočnosti predstavnikov šole, obrtniške zbornice, LMS in mojstrov odprl razstavo, na kateri je razstavljalo 61 učencev svoje izdelke. Kakovost izdelkov je bila boljša kot na lanskim razstavi. To je v svojem govoru poudaril tudi tovariš predsednik okraja. Komisija mojstrov in strokovnjakov je nato ocenila predmete v tri grupe. Vseh 61 razstavljalec je nato bilo nagradjenih v skupnem znesku 24.000 dinarjev.

Medtem je predsednik OLO sprejel najboljšo učence okraja Kočevje, med katerimi jih je bilo tudi 5 iz šole v gospodarstvu. Čestital je mladini k doseženim uspehom in jim želel, da bi ostali odličnjaki tudi vnaprej. Učenci so bili nagradjeni s knjižnimi nagradami, nato pa so se udeležili skupnega kosila.

Zvečer se je zbralo v Seškovem domu lepo število povabljencev, učencev, njihovih staršev, predavateljski kader šole, zastopniki množičnih organizacij, mojstri in pomočniki podjetij. Direktor kočevskega gimnazija tov. Kotar je pozdravil zbrane učence in goste, nato pa je orisal življenje vajencev v stari Jugoslaviji in ga primerjal s skrbjo naše oblasti za mladino, ki se uvaja v poklice. V vrsti šolskih vprašanj je pereča zlasti čimprejšnja postavitve Doma učencev v gospodarstvu, kjer bi imela svoje prostore tudi šola. Res je tudi, da so učenci dostikrat sklicujejo samo na svoje pravice, vse premalo pa se zavedajo nekateri svojih dolžnosti, ki jih imajo do mojstrov in do šole. Nato je ravnatelj Kotar nagradil 8 najboljših učencev s knjižnimi nagradami.

V imenu Mestnega komiteja KPS je pozdravil učence in goste org. sekretar tov. Korelec, šolski inšpektor pa je učencem govoril o značaju človeka, ki si ga

Vsem naročnikom in dopisnikom!

Prosimo vse dopisnike, naročnike in dobavitelje, da se poslužujejo našega točnega naslova:

Uredništvo (odn. uprava) Dolenjskega lista,
Novo mesto, poštni predal 33.

mora vsak mladinec vzporedno s svojo strokovno izobrazbo utrjevati. Sekretar OK LMS je nato pozdravil mladino in poudaril, da je dan učencev hkrati obrtniški praznik. Podrtalet je pomen tesnega sodelovanja med šolo, starši in mladinsko organizacijo. Predsednik ocenjevalne komisije tov. Uhan je nato razglasil uspehe razstave.

Navzlic skrbnim pripravam pa so imeli prireditelji zvečer tudi neprijetnosti. Kočevsko SKUD, ki je pred dvema meseci obljubilo, da bo ta večer pripravilo učencem igro, igre vendar ni priredilo, dasiravno bi dobil zanjo primerno nagrado. Žal je glavni igralec Šmon tik pred dnevom učencev zapustil Kočevje in odšel v Zagorje. Vabilu SKUD, ki ga je povabilo, naj se zaradi igre in pogodbe vrne za en večer v Kočevje, se ni odzval, kar ga prav gotovo ne kaže v lepši luč, saj je bil predavatelj na šoli.

Sledil je družabni večer, 24. in 25. junija pa so imeli učenci prosta dneva, ki so ju preželi v izletih, na tekmah, v kinu itd. Spoštiti so se vrnili v delavnice z novo voljo, da hočejo postati pravi strokovnjaki, ki bodo koristili sebi in skupnosti. SG.

Ali tako gospodarjenje koristi skupnosti?

Marsikdo pozna Žužemberk, da je še vedno porušen, marsikdo pa ne pozna gospodarstva Krajevne ljudske odbora, ki z ljudskim premoženjem naravnost divje gospodari.

Vsaka stvar ima svoj konec, tako ga mora imeti tudi to žalostno gospodarstvo. Ljudska inšpekcija se je živo zanimala za delo KLO. Kaj je ugotovila?

Ze od leta 1948 dalje se gradijo v reziži KLO krajevna gospodarska poslopja. Še danes pa niso na KLO na jasnem, koliko so doslej koristno uporabili denarja za te stavbe. Ne vedo, koliko delujejo Investicijski banki, obresti pa tečejo. Stavbe brez haska čakajo, da bi jih dogradili. Če bo šlo tako naprej, bodo krajevni ljudski odborniki gradili stavbe dvajset let. V kolikor imajo material na razpolago, pa KLO z njim nedopustno in brezglavo razmetava. Tak način dela zahteva javno grajo in primerno kazen. V stavbi je bilo nekaj slabše zidne opeke, ki so jo dodelali brezplačno nekemu odborniku navzlic temu, da bi jo sami nujno potrebovali na krajevnih stavbah.

KLO je imel strešnike, ki jih je razposodil, da so si nekateri pokrili kozoletce in zidanice, danes pa se nihče ne zmeni, da bi spojeno opeko vrnil. Strehe na novih stavbah pa na večih mestih že pušajo vodo. Ali KLO tega ne ve?

V delavnici, kjer dela 7 mizarjev, še do danes niso postavili stranišča. Ali je to v skladu s higienskimi predpisi in z uglemom drž. podjetij? O uporabi različnega materiala ni pravega nadzorstva. Dobavitelj iz izdanem materialu ni, vse drži kar »ustno«. Tako je bilo pri popravilu neke hiše, lastnine ljudskega premoženja, tako je bilo pri popravilu pokopališke ograje itd. V nasprotju s štednjo je dejstvo, da so za mesec dni izdelali iz desk, namenjenih za druge gradnje, hlev za prašiče, z novimi deskami pa so ogradjili gnojšče.

Ker je veterinar prepovedal vsako klanje živine, dokler ne bo urejena klavnica, je KLO v lastni reziži začel popravljati staro klavnico, zanjo pa je uporabljal gradivo, namenjeno krajevnim delavnicam. — Posebnost je skladišče gradiva, ki ga uporablja KLO. Poraba materiala se na splošno ne vodi, rja gospodarijo okovju, dragoceni elektroinštalaterski material je razmetan po zabojih itd. Kupi desk — krajevnih kakor zadrugnih — govorijo o malomarnosti. Nihče se ne pobriga, da bi jih zavarovalo in nadkrlj, tako da so izpostavljene kvari in kraji. Dobro bi bilo, da bi bila na KLO za zavarovanje ljudskega premoženja tako skrbni, kakor so bili takrat, ko so si razdeljevali nagrade iz dobička krajevne gostilne.

Upravičeno se torej razburjajo tisti delavci podjetij, ki so pridno in varčno gospodarila in tako največ doprinesla k čimprejšnji zgraditvi krajevnega gospodarstva, zdaj pa vidijo kako nenačrtno in nesmiselno se zapravlja denar. Če bi KLO vsestransko nadzirala delo nekaterih

delavcev in razsipanje materiala, bi se prav gotovo veliko več zgradilo. Marsikaj se bo še dalo popraviti, vendar pa bo treba za delo zgrabitj takoj.

Ljudska inšpekcija je že večkrat opozorila KLO, da je nujno potrebno popraviti odtočni kanal pri koritu, ker se voda razliva po cesti. Pri vodnjaku na trgu je potrebna večja čistoča. Tam se ne bi smelo prati in napajati. Podan je bil predlog, naj se kršilce kaznuje, verjetno pa se zaradi strahu pred zamero to ne dela. Tudi javna razsvetljava je bila kakor vse kaže narejena le zato, da se je porabil denar, haska pa ni od nje nobena.

Pri razdeljevanju živilskih nakaznic je bila vrsta napak. Nekaj časa so jih razdeljevali tako, kakor je bilo komu všeč. Posebno grobe napake so se delale pri razdeljevanju pšenice in koruze, nakar je ljudska inšpekcija sporazumno s poverjeništvom za trgovino preprečila tak način delitve. Ugotovljeno pa je, da sta kljub temeljitemu pretresu razdeljevanja kart s strani množičnih organizacij predsednik in tajnik KLO popravljala sezname. Predsednik je n. pr. dodelil koruzo kmetu, ki ima obvezno oddajo, povrh tega pa je še lenuh. Ali se bodo karte vedno razdeljevale po »domačih«, to je popravljanih razdelilnikih?

KLO v Žužemberku je zameril ljudski inšpekciji, ki je pokazala vrsto napak; spravlja jih v zvezo z osebnostmi. Svojevrsten odnos do nekega ljudskega inšpektorja je pokazal tajnik KLO, ki je na opozorilo o neki nepravilnosti zabrusil inšpektorju:

»Saj ti nič ne delaš...«

Ljudska inšpekcija v Žužemberku je prepričana, da ne bi bilo ostre kritike in nezadovoljstva, če bi KLO pametno gospodaril in urejeval zadeve sporazumno z množičnimi organizacijami. V pošteno in pametno delo se ljudska inšpekcija prav gotovo ne bi vtikala — doslej pa je v Žužemberku opravljala svojo dolžnost. L. I.

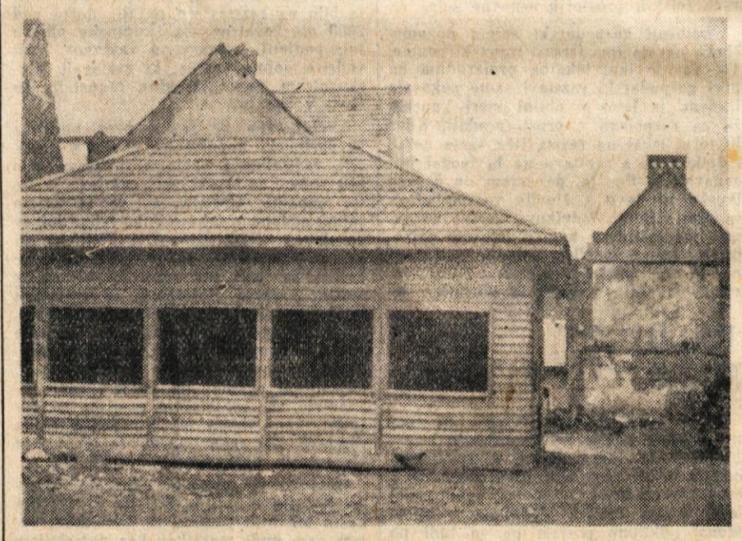
Najstarejša kmetijska zadruga je v Črnomlju

Ena najstarejših splošnih kmetijskih zadrug v Sloveniji (povojnih zadrug) je prav gotovo zadruga v Črnomlju, ki je bila ustanovljena 15. junija 1944. Njen prvi predsednik je bil Niko Gabrijan, tajnik pa Franc Leskovšek. »Nabavljata« sta bila v začetku tajnik Leskovšek in Boris Sartori, ki sta v nahrbtnikih »dobavljala« razno blago iz bližnje »Nezavne države Hrvaške«, kar je bilo med vojno precej nevarno. Kaj hitro si namreč lahko postal tarča ali plen ustašev na oni strani Kolpe. Važen predmet trgovanja je bilo tobakovo listje.

Zadruga se je kljub vojnim razmeram dobro razvijala. Svojim članom je kmalu izdala izkaznice, napravljene v domači ciklostilni tiskarni. V zadrugi si lahko kupil tudi na bone narodne osvoboditve. Ze jeseni je na veliko odkupovala sadje in grozdje ter ga prodajala v Črnomlju. Tudi danes je ta zadruga med najmočnejšimi v okraju. Morda bi bila še bolj samostojna, če ne bi bilo v bližini okrajne zveze kmetijskih zadrug, ki večkrat napravi kakšno stvar, ki bi jo bila dolžna napraviti zadruga.

Sestanek žena-zadrugnice Bele krajine

Žene-zadrugnice iz vseh zadrug — splošnih kmečko-delovnih in obrtnih — so se nedavno sestale v Črnomlju. Glavni namen sestanka je bil ustanoviti sekcijo žena-zadrugnic, ki bi zajela vse žene, članice navedenih zadrug. Pobudo za tako organizacijo je dal republiški odbor zveze kmetijskih zadrug, pri katerem že obstoja take sekcija. Naloga sekcije je, da povezuje med seboj vse zadrugnice, da skrbi za pravilno nadziranje žena, vključenih v razne zadruge, za njihovo zaščito in izobrazbo ter da s pomočjo AFZ in drugih skrbni za ustanavljanje otroških vrtcev. Žene-zadrugnice črnomljskega okraja kažejo veliko zanimanje za svojo organizacijo. Izvoljen je bil devetčlanski okrajni iniciativni odbor, ki bo vodil organizacijo do prvega obnega zbora.

Novozgrajena tržna lopa v Kočevju

FRANČEK SAJE:

Kako so dolenjski farovži ustanavljali svojo be o vojsko

(Odlomek iz knjige Belogardizem)

Pri Slovenskem knjižnem zavodu v Ljubljani bo v jeseni izšla knjiga »Zločin nad domovino« (v dveh delih: Belogardizem. Domobranstvo). Avtor Franček Saje je v zajednem delu na podlagi dokumentov obdelal nastanek belogardizma in domobranstva v Sloveniji. Z njegovim dovoljenjem objavljamo 14. poglavje tretjega dela knjige Belogardizem, v katerem opisuje neuspehe prvih belih skupin na Dolenjskem.

Ob koncu 1941 leta sta dr. Miha Krek in dr. Alojzij Kuhar iz Londona rotilla svoje prijatelje v Ljubljani, naj vendar zatro partizanstvo, da ob osvoboditvi ne bi bilo »kakih zmešnjavjarjev«. Tudi general Draža Mihailović je kot vojni minister emigrantske vlade in poveljnik četniških odredov kraljeve jugoslovanske vojske v domovini podobno naročal svojim oficirjem. Od majorja Novaka je brzojavno zahteval »borbo proti komunistom kot sovražnikom jugoslovanske ideje in prepovedal vsako akcijo proti Italijanom«. Svoje številne pozive, na uničenje partizanske vojske, ki jih je pošiljal od konca 1941. leta, je Mihailović 18. avgusta 1942 ponovil s kratkim, a jasnim ukazom:

»Komunisti v Jugoslaviji morajo biti brez milosti uničeni povsod, kjer se po-

javijo. Pri tem ne izbirajte sredstev.«²

Uničenje partizanstva je bila ves čas tudi vroča želja in hotenje reakcionarne slovenske buržoazije, združene v Slovenski zavezi, ki se je na to že dalj časa resno pripravljala.

V zgodnji pomladi 1942. leta so se slovenske partizanske čete precej okrepile. Konec aprila so z nenadnimi in drznimi udarci na manjše italijanske postojanke začele osvobajati velika področja Ljubljanske pokrajine, uživajoč ljubezen in podporo večine prebivalstva. Partizani so odkrivali in trgali rahle belogardistične niti po podeželju, Italijani pa še niso marali ničesar slišati o zakonitvi belogardistične zarote. Vendar so belogardistični voditelji upali, da bo kot drugod s četniki tudi v Ljubljani prišlo do dogovora z okupatorji, ki bodo prej ali slej se spoznali, da sami ne zmorejo iztrebiti partizanstva. Zato so mimo

italijanskih oblasti začeli snovati svoja oborožena jedra, ki naj bi vnašala zmogo v partizanske vrste in bila osnova za poznejšo belo kvilsiško vojsko.

Po izkušnjah ki si jih je četniško izdajstvo do takrat pridobilo v ostalih predelih države, posebno še v Vzhodni Bosni, kjer je mihalovičevskim oficirjem s svojim rovarjenjem uspelo razrahljati nekaj partizanskih odredov in precej nezavednih partizanov dobiti na četniško stran,³ je tudi major Novak začel vrinjati svoje ljudi v slovenske partizanske čete. V drugi polovici aprila 1942. leta se je partizanska desetina Duletove čete od rušenja železnice pri Novem mestu preko Trške gore vračala v svoje taborišče na Velikem vrhu. Med poljo sta se jim pridružila bivši aktivni oficir Dragoljub Živič-Svetozar in absolutno srednje tehnične šole Lojze Kožuh-Sime. Oba sta bila zaradi mihalovičevskega prišepetavanja takoj sumljiva. Zato v Duletovi četi niso marali teh zagonetnih novincev in so ju poslali v Črnomirovo četo v Blatni klanec pri Trebeljnem. Od tu sta z raznimi izgovori zahajala v okolico Žužemberka, kjer sta na svojo roko zbirala orožje in ga skrivala. Med moštvom sta agitirala za Mihailovića in nastopala proti političnim komisarjem, če »sta če seljaku politika«. Živič je nosil na šajki kar staro oficirsko kokardo. Okrog 10. maja so oba aretirali. Pri zaslišanju je Živič izjavil, da ni šel v Srbijo, ker je dobil nalogo, »da radi u Slo-

veniji«. Poleg tega je priznal, da je »aktivno sodeloval v oficirski četniški skupini. Kožuh mi je pomagala.«⁴

V zgodnji pomladi 1942. leta se belogardistični pobudniki iz Ljubljane svojim podeželskim zaupnikom naročali, naj nemudoma zbero zveste može in fante ter jih pripravijo za boj proti partizanom. Tako naročilo sta dobila tudi župnik Josip Pravhar in njegov kaplan Leopold Puhar v Loškem potoku na Notranjskem, ki sta v cerkvi in izven nje že dalj časa skrbeli, da se ne bi osvobodilna misel zadržala tudi med njunimi farani. Kaplan Puhar »je bil prenapetež«, ki je »proti partizanom propagiral že takrat, ko ni bilo bele garde pri nas.«⁵ Zlast rad se je sukal med nekdanjimi člani lantovskega odseka, klerikalnega politično-telovadnega društva, jih budno varoval pred narodnoosvobodilno idejo in z njimi zbiral orožje.

Konec aprila in v začetku maja 1942 so partizanske čete krenile v splošno ofenzivo. Notranjski partizani so v soboto 9. maja napadli tudi italijansko posadko v Loškem potoku in sovražnika pregnali na Bloke. Iz osvobodjenega Loškega potoka pa so partizani hiteli drugam v nove boje. Kaplan Puhar je mislil, da je sedaj ugoden trenutek za oborožen nastop zoper partizansko vojsko.

⁴ Dnevnik Primoža Tratnika (dr. Alojz Bebler), str. 11. beležka pod naslovom »Četniška golazen«, napisano maja 1942.

⁵ Kočevski proces, zaslišanje Stanka Knausa s Hriba št. 2 pred PVS v Kočevju 26. septembra 1948.

⁶ Prav tam, zaslišanje Antona Bartola.

⁷ Slovenski dom, 26. avgusta 1944.

⁸ Prav tam.

⁹ Prav tam.

(Nadaljevanje sledi)

Molière: Učene žene

Premiera na novomeškem odru

V sredo 27. junija je novomeško gledališče po dolgem odmoru uprizorilo Molièrovo komedijo v 3 dejanjih (5 slikah) »Učene žene« v režiji Franceta Kralja in v inscenaciji Jožeta Zamljena.

Nezdrav je pojav za vsake gledališko družino, da po tolikem času da na oder komedijo, ki bi jo morali uprizoriti že v aprilu. Upamo, da bodo notranja nesoglasja v družini v bodloče odpadla, kar bo pogoj za kvalitetne predstave. — Uprizarjati Molièrova dela v verzih ni lahka stvar. Pisatelj 17. stoletja, ki je vek francoske klasične, največji komediograf svetovne dramaturgije, igralca, režiser, dramatik, skratka gledališki človek kot Shakespeare; človek, ki je delal na izkustvu antike — ta pisatelj Molière je preraštel svoje stoletje. V mehi deli, tudi v »Učnih ženah«, se odraža tedanja družvena stvarnost. Prekinil je s šablono italijanske komedije in zrevo-lucioniral je oder, poznavajoč vse stopnje groteske in smešnosti. Dramatik, ki ga je vzgojila pariška sredina, je dal novemu teatru klasično sceno arhitek-turo. Pomembnost in moč antičnega teatra. Shakespearea in Molièrea je prav v tem, da odražajo svoj čas v vsej kompliciranosti. Ti ljudje so napravili žive tipe svojega časa, zato še danes žive njih dela, tako tudi Molièrovo komedije. Medtem ko je Shakespeare kreiral karakterje, je Molière ustvarjal tipe, seveda ne vedno samo tipe (n. pr. Skopuha je individualiziral do karakterja). Molière je živel v času, ko je bil feudalni sistem v začetni fazi razpadanja, v času kraljevega absolutizma Ludvika XIV. in v času politike Richelieuja, ko je bilo meščanstvo že zelo slabo za re-volucionarno dejavnost, ko je krčevito prikupljalo denar in ko meščanstvo la-komno in hitro išče materialne zasnove za kasnejše osvajanje politične oblasti, čeprav se pogoj za revolucijo vidni šele čez 100 let. To je tudi doba, ko so kle-čepalci in hišni despoti žrtve lahko-vernih žen, ko so meščani v svoji ni-zkrotnosti grobi, groteskno nestrpnji, vladajoči fevdalci pa rafinirani in amoralni. Samo nesmrtni liki svetovne literature: Skopuh (prva faza kapitalizma), Tartuffe, Argan in tudi Trisotin v »Učnih ženah« se lahko primerjajo s Shakespeare-

jevim Shylokom. Vsi Molièrovi junaki združujejo v sebi lastnosti, navade, na-zore vrste ljudi — sredine in on jih gleda s satiričnim očesom.

Ta uvod sem napisal zato, da se vidi, pred kako težko nalogo je režiser, ko oblikuje Molièrove tipe, če hoče, da predstava kolikor toliko uspe. Predstava naj bo zrcalo dobe. Kljub raznim dobrim prijemom je bila režijska zgradba »Uč-nih žen« zrahljana, kar je v veliki meri povzročila dvomesečna prekinitev študija. Zgodba sama je enostavna, zato vsebinska interpretacija ni težka; težija je na jeziku, dikciji (načinu izražanja v vezani besedi) in naglasu. Tu bi bilo treba še temeljitejša študija; igralci so sicer tekst prav dobro obvladali, tudi prostor, vendar fineseam verzov po ve-čini niso bili kos. Krizald (Kralj), Ar-manda (Glonarjeva) in Martina (Kome-ljeva) so se jasno in čisto izražali. Go-voriti o tem, koliko so bili nastopajoči Molièrovi tipi, je težko. Le Kralj in deloma Urh (Trisotin) sta se približala pisatelju. Kralj je sicer veščil, imel je težko nalogo z režijo, vendar je bil naj-bolj pristen in doživeti. Z režijo in eno glavnih nalog je takole: ali trpi vloga ali pa šepa režija. Pozdraviti je treba novo pridobitev za gledališče: Ropotar-jevo, ki je igrala Filomeno, in Čavlovi-čevno, ki je oblikovala Henrieto. Obe ob-eta precej, čeprav jima je pri prvi pred-stavi manjkalo življenja v vlogi in pa i-ajenosti v izgovorjavi (Henrieta v 1. sli-ki). Guštinu (Ariet) se je videlo, da se težko življava v vlogo, sestra Beliza (Ja-vornikova) je tu in tam izstopala iz eno-tega okvira in je skušala karikirati, prav tako Vadius (Dobovšek). Klitander (Košelev) ni doživljal; izgleda, da mu take vloge ne pristajajo, medtem ko je lita-rata-cinika v »Globokih koreninah« od-lično podal. Sodelovali so še Cigler (No-tar), Košček (služabnik) in zelo pri-kupna Martina (Kemeljeva). — Scena je bila dobro zamišljena, vendar bi morale biti razlike posameznih slik boljje po-udariene. Po zmogljivosti ansambla sem sodil, da bo bolje zaigral. Tu in tam tempo ni odgovarjal, da ne govorim o prepotrebni napetosti in notranji dina-miki, obojega ni bilo. Maske ženskih vlog so bile neizrazite, glavne moške so bile dobre.

Prof. Tone Trdan

Obračun dela mladinskega kulturnoumetniškega društva na črnomeljski gimnaziji

Pred kratkim je izšla v Dolenjskem listu ocena nastopa kulturnoumetniškega društva črnomeljske gimnazije v Grada-cu, ki ni pokazala celotne delavnosti društva. Da bi imeli bralci celoten pre-gled, pošiljamo naslednje vrstice o delu društva od njegove ustanovitve do da-nes.

Na državni gimnaziji v Črnomlju ob-staja kulturnoumetniško društvo že od lanskega šolskega leta, ko so se vključili na pobudo tov. Kuharja Janeza v MKUD tedaj že obstoječa folklorna in drama-tična skupina ter pionirski pevski zbor. V letošnjem šolskem letu so se vključile v MKUD še druge skupine — kot pionir-eki in mladinski harmonikarski zbor, ženski, mešani in moški pevski zbor — ter je postal najbolj delavno kulturno-umetniško društvo v Beli krajini.

Da nam bo slika njegovega dela še bolj točna, si ogledimo delo vsake sku-pine posebej.

Folklorna skupina, ki jo uspešno vo-di tov. prof. Pavla Sedejeva, deluje že od leta 1945. Ves čas od ustanovitve skupine do danes je v tov. profesorica poglabljala v bogato polje belokranjske folklore ter rjo prenašala svoje na dijak-folklore ter jo prenašala na dijake v za-vesti, da morajo kot bodoči slovenski

inteligenti poznati svoje folklorne boga-štvo. S folklornimi nastopi je skupina žela na vseh prireditvah, pri katerih je sodelovala, polno priznanje občinstva. Prvotno so sodelovale v skupini samo mladinke, pozneje pa so se ji priključili tudi mladinci. V začetku je šlo težko, ker so bile mladinke že kar doma v be-lokranjskih plesih. No pa tudi ta težava je bila premagana in danes z veseljem opazujemo naše mladince s kakšno lah-koto predvajajo svoje narodne plesse. To-varišica, ki je vsa leta poštvalno vo-dila to skupino, je dosegla svoj namen, da je čar belokranjske folklore zajel mla-dino ter postal njena last, da jo bodo obvarovali in prenesli na mlajši rod in morda tudi v druge predele naše domo-vine.

Uspeh tega dela se je pokazal na lanskoletnem tekmovanju mladinskih kulturnoumetniških društev, ko si je gimnazijska folklorna skupina osvojila s črnomeljskim kolom drugo mesto v re-publiki in tudi nastopila s tem plesom na zaključni reviji v Ljubljani. Tudi na letošnjem tekmovanju je dosegla zaslu-ženo priznanje, ko je v Novem mestu do-segla z metličkim in makedonskim ko-

lom republiško stopnjo in diplomu. V letošnjem šolskem letu si je zadala na-logo, da bo poleg domače folklore stu-dirala tudi folkloro drugih naših narod-ov, predvsem makedonsko in srbsko. Lahko rečemo, da se ji je to v polni meri posrečilo.

Poleg folklorne skupine je bila de-lavna tudi dramska skupina, ki sta jo vodila profesorja Joško Koropec in Ste-fan Barbarič. V lanskem šolskem letu je nastudirala Gogoljevega »Revizorja«, ki je zelo dobro uspel ter so s tem delom večkrat nastopili. Letos pa si je zadala težjo nalogo ter uprizorila Molièrovega »Skopuha«. Tako na domačem kot na drugih odrih je žela za svoje podajanje toplo priznanje. Opravila je svoje kulturno poslanstvo, ko je gostovala na manjših odrih Bele Krajine ter nudila prebivalstvu resnejši umetniški užitek. Gostovala je tudi v Novem mestu.

Lep uspeh sta pokazala tudi oba harmonikarska zbora pod vodstvom ravnateljice glasbene šole Ljubica Mirka. Ustanovitev teh dveh je ozko povezana z otvoritvijo glasbene šole, ki je pričela s svojim delom v preteklem decembru. Ako upoštevamo, da sta bila zbora usta-novljena šele v pretečenem decembru, je njihov napredek prav lep, kar sta do-kazala na letošnjem koncertu MKUD v Črnomlju in drugih krajih Bele krajine. Ako upoštevamo še to, da nima Črno-melj glasbene tradicije in da je moral orati pravzaprav ledino, smo njihovega uspeha toliko bolj veseli.

Visoko priznanje novomeški gimnaziji

25. junija so bili sprejeti najboljši učenci in prosvetni delavci Slovenije pri predsedniku republiškega Sveta za zna-ost in kulturo, tovarišu Borisu Zihleru. Navzoči so bili tudi zastopniki desetih pohvaljenih kolektivov učnega in vzgoj-nega osebja. Slednji so poleg pismenih pohval prejeli denarne nagrade od 10.000 do 40.000 dinarjev, dijaki pa so bili ob-darovani z leploslovnimi knjigami.

Med pohvaljenimi in nagrajenimi ko-lektivni je tudi novomeška gimnazija. Strokovna komisija Sveta za znanost in kulturo LRS je pred zaključkom šolskega leta ugotovila v zornu ureditve pouka na novomeški gimnaziji, ki se odlikuje po temeljitosti in nazornem delu ter izredni želji dijakov po znanju. Professoreki ko-ektiv gimnazije je prejel za poštvalno in uspešno delo v šolskem letu 1950/51 republiško pohvalo in priznanje z nagrado 40.000 din.

Visoko priznanje in nagrada bosta vzpodbudila kolektiv novomeške gimna-zije za še večji delovni polet pri izgrad-nji socializma v naši državi.

Pomenki o kmetijstvu

Tak je naslov priročne knjige, ki jo je pred kratkim izdala založba »Kmečke knjige« v Ljubljani. Našem kmetom — pa tudi vsakomur drugemu — bo prijetno in zanimivo branje. Pisana je na zanimiv način, ki drži bralca v napetosti, da jo je težko odložiti iz rok. Napisal jo je in-ženir A. Petričič, prevedel pa sta jo iz serbohrvaščine Vera Piric in Beta Hu-dales.

Knjižica začenja z nenavadnim uvodom o ljudski hrani. Kaj ljudje jedo? Z od-govori na prvo vprašanje začenja pisa-telj poglavje, ki govori o rastlinah in ljudski hrani v različnih predelih sveta. Iz zemlje poganja življenje, v »zelenih tovarnah« nastaja hrana za ljudi in ži-vali. Čemu in kako naj gnojimo, pomoč znanosti v kmetijstvu, pomen umetnih gnojil itd. Vode, vode! — tako se za-čenja poglavje o pomanjkanju, porabi in zapravljanju vode v poljedelstvu. Pre-kopi, rastlinski škodljivci, njihovi sovraž-niki, zanimive primerjave iz gospodar-stva stare Jugoslavije, pa poglavja o uporabi strojev in orodja, o zadržah nekoč in danes in še o marsečem, kar živo zanima kmeta, bo našel bralec lahko v poučni knjigi. Pomenki o kme-tijstvu so polni bogatih podatkov o kme-tovanju v Ameriki, v drugih naprednih državah in so neke vrste prijetno pri-povedovanje spretnega strokovnjaka, ki zna nanizati pred bralca sliko za sliko, ki je nikakor ne utruja, temveč znova privlačuje.

Prvo leto je bil vključen v MKUD samo pionirski pevski zbor pod vodstvom prof. Andreja Petka, ki je uspešno na-stopal na raznih kulturnih prireditvah ter je na tekmovanju mladinskih zborov kočevskega, novomeškega in črnomelj-skega okraja dosegel prvo mesto, na re-publiškem tekmovanju pa je bil po šte-vilu doseženih točk tretji pionirski zbor. Letos je prevzel vodstvo pionirskega zbora tov. Mirko Ljubič, ženski, mešani in moški zbor pa je vodil Andrej Petek. Vsi zbori so sodelovali na šolskih in zu-nanjih prireditvah. Od teh se je prijavil za tekmovanje ženski zbor, vendar pa v Novem mestu ni bil ocenjen, ker je tek-movalna komisija zaradi okvare avtomo-bila prepreno prispela. Navzlic temu lah-ko trdimo, da je zbor svojo nalogo do-bro opravil. Letos je lepo napredoval mešani zbor, ki bo lahko v prihodnjem letu nastopil na mladinskem tekmovanju. Mladinci bi zelo radi prepevali sami v moškem zboru, ki je bil ustanovljen na njihovo pobudo, manjka pa mu tenorjev. Zbori so študirali predvsem belokranjske in ostale slovenske narodne pesmi. Tudi umetne pesmi niso zanemarjali.

Delu pevskih zborov je bilo v ve-liko škodo njihova prevelika zapoletev pri najrazličnejših proslavah, tako da jim je ostajalo premalo časa za načrten študij. Zaradi malega števila dijakov je bila izbira boljših pevcev nemogoča in so zato sodelovali pri zborih vsi pionirji in mladinci, ki imajo posluh. Tako je postalo petje množično. Belokranjska in slovenska narodna pesem je osvojila mlada era in naša mladina zdaj prav rada poje.

Konec marca so priredile glasbena in folklorna skupina ter pevski zbori v Čr-nomlju koncert, ki je prav dobro uspel. Ista koncert so ponovili v Semicu, Gra-dacu in v Tovarni učil. Ker je bil spod-red za Gradac prav tak kot je bil pri-pravljen v Črnomlju, kjer so pevci belo-kranjske pesmi že večkrat peli, teh v Gradacu res ni bilo na sporedu.

Iz vsega je torej razvidno, da so se vodje skupin zavedali svojih nalog, saj so gojili predvsem domače belokranjsko pesem in belokranjska kola ter obredja poleg drugih. S tem so dosegli, da se je dorasajoči kader belokranjske intelligen-ce v svojem kulturnem udejstvovanju približal ne samo duši belokranjskega človeka, marveč tudi duši našega slo-venskega človeka in pesmim naših juž-nih bratov.

Koloradski hrošč odkrit tudi v Žužemberku

28. junija so odkrili koloradskega hrošča tudi v neposredni bližini Žužem-berka. Približno 500 metrov od trga ga je na svoji njivi našel pošten kmet in takoj prijavil najdbo na KLO. Odslej bo do morali kmetovalci Suhe krajine z do-bro pripravljenimi pregledi nadzirati vsa krompirišča in zatreti nevarnega škod-ljivca v kali, sicer se bo razpasel in po-vzročal ogromno škodo našemu ugospo-darstvu in prehrani slehernega kmeto-valca.

Ker se je pojavil koloradski hrošč tudi v drugih predelih okraja, bo kra-jno poverjeništvu za kmetijstvo skupno s štabom za uničevanje koloradskega hro-šča z vsjo strogostjo izvajalo uredbo o obveznem zatiranju nevarnega škod-ljivca. Vsak prekršek in neizpolnjevanje navodil za uničevanje koloradskega hro-šča bo odslej najstrože kaznovano. Le s skupnimi močmi in z vestnim delom bo mo zatri nevarno golazen, ki se je raz-pasla na našem krompirju.

Naročnikom Dolenjskega lista!

S 1. julijem je zapadel v plačilo ob-rok naročnine za tretje četrtletje 1951, ki znaša 75 dinarjev. — Vse naročnike, ki niso letos plačali še ničesar na račun naročnine, opozarjamo, da dolgujejo s 1. julijem 180 dinarjev (za čas od 1. ja-nuarja do 30. junija 105 dinarjev, za čas od 1. julija do 30. septembra 75 dinar-jev). Prosimo jih, da nam takoj pora-vnajo zaostalo naročnino, sicer jim bomo tednik ustavili. Uprava

Novomeški pionirji na Reki

Ob zaključku šolskega leta je pohi-tela ekipa pionirjev-tretješolcev novo-meške gimnazije na poučen izlet na Reko, Crikvenico, Pulo, Divačo, Škočjan-ske jame in preko Postojne nazaj v Novo mesto.

Na poti na Reko smo si v Ljubljani ogledali prostore in delo slovenske ra-dijske postaje in Radio-dom, kar je bil lep uvod v naš izlet. Neizrečno je bilo veselje, ko so nekateri prvič zagledali lepo morje. Z nami se je vozil nek švi-carski novinar, ki je tudi ta trenutek ujel v svoj fotografski aparat.

Na Reki smo bili tri dni gostje Slo-venskega kulturnega društva »Bazovica«, ki ima sredi mesta Slovenski dom, ža-rišče in zbirališče Slovencev v tem ob-morekem mestu. Kot so nam pripove-dovali, je Slovencev na Reki in okoli nje blizu 8000, vendar pa jih je veliko že »utonilo« v hrvaški okoličji. V sloven-skem društvu jih je včlanjenih blizu 600, največ delavcev, le malo pa delovne in-teligence. Društvo je med 24 kulturnimi društvi Reke najmočnejše, po delu pa tudi najboljšo. Ze lani je povedal piscu teh vrstic sekretar MK KPH, da je »Ba-zovica« najboljšo kulturno društvo na Reki, na katero so lahko Slovenci po-nosni tudi drugod. Društvu predseduje marljiva kulturno-prosvetna delavka Zora Avsec. Častni predsednik pa je tova-riš Ivan Regent Društvo ima 16 sekcij, od teh šest pionirskih. Ustanovljeno je bilo leta 1947. Kmalu je pokrenilo usta-novitev slovenske šole na Reki, ki je bila s podporo tovariša Tita in sloven-skih ljudskih oblasti lani odprta in je v teh dneh z lepimi uspehi zaključila svoje prvo šolsko leto. Zdej je slovenska šola še priključena hrvaški šoli z lastnimi slovenskimi oddelki. Šola je nujno po-trebna, saj so v njej otroci Slovencev, ki so prišli na Reko iz Gorice, Treta, Furlanije in so komaj čakali, da so za-slišali v šoli materinsko domačo besedo. Maloštevilno učiteljstvo je moralo pre-magati nešteto ovir, saj so otroci komaj znali nekaj malega slovensčine, pisati in brati pa so znali samo italijanski.

V jeseni bo odprta na Reki že nižja slovenska gimnazija. Srečanje reških slo-venskih pionirjev z našimi malimi Novo-meščani je bilo prav zanimivo. Takoi so postali najboljši prijatelji. Ze prvi večer so se pomerili v šahu; zmagali so Novo-meščani. Naslednji dne so se »udarili« še v nogometu. Tekmo so dobili novo-meški pionirji z rezultatom 3:1. V torek 19. junija je reška slovenska šola zaklju-čila šolsko leto s prireditvijo, na kateri so sodelovali tudi naši pionirji. Proslavo je začela učiteljica Zora Avsec, ki je po-udarila pomen zgodovinskega dneva, ko pozdravljajo Slovenci na Reki v svoji šoli prvikat pionirje iz bratske matične republike Slovenije. Sledile so ljubke točke reških in naših pionirjev, gledali-ški nastop Rečanov, pevski zbor, najbolj pa je udarila baletna pionirska grupa, ki jo vodi učitelj reškega gledališča to-variš Pogačar. Lepo in z občutkom je zaplesala b-lebno sliko Pomladno jutro. Za gostoljubje se je zahvalil v našem imenu pionir Boris Hrovat iz Novega mesta, ki je hkrati poudaril tamkajšnji slovenski knjižnici preko 30 lepih sloven-skih knjižic, ki so jih sprejeli s solzami v očeh in s priščino zahvalo.

Naš obisk na Reki je pozdravil tudi Radio-Reka, ki nam je izrekel dobro-droščico. Zvečer smo poslušali koncert mešanega pevskega zbora, ki nam je pel narodne in umetne pesmi v pozdrav in

hkrati v slovo. Marsikaj smo zvedeli o borbi naših ljudi z Italijani pred vojno, o borbi za svobodo, za slovensko šolo in društvo, ki je postalo kulturno žariš-če. Potožili pa so nam, da se v Slove-niji vse premalo zanimajo za njihovo delo in težave. MLO na Reki je sicer lani dal Slovincem na Reki sedanjio stavbo v začasno uporabo; z veseljem so se lotili obnove, saj so vložili v dom nad 60.000 prostovoljnih delovnih ur, le-tos pa misli MLO Reka to stavbo pro-dati in našim rojakom spet grozi izseli-tev. Zato prosijo za pomoč slovenske oblasti in vodilne forjme v Ljubljani, da

bi jim to stavbo kupili. To bi bil naj-lepši dar Slovincem rojakom na Reki, ki bi bil posebno pomemben še zato, ker bi bil dar tistim bratom, ki so prišli na Reko iz neosvobojenih krajev in ob-morju našli kruh kot delavci in name-ščenci.

Naslednji dan smo s slovensko in hr-vaško mladino pohiteli v Crikvenico, Pulo, Divačo, v Škočjanske jame in na-zaj domov. Po petih dneh potovanja smo prispeli domov srečni in zadovoljni, ker smo razveselili z obiskom rojake na Reki. Če vas pot zanese na Reko, ob-iščite jih — hvaležni vam bodo. Učo

SUHOKRANJSKA IDILA...

Gospod kaplan je glavice preiskre: »Kaj božji hram! Vrzimo na kozice se in piskre! Postal je »spengler«; cini, v kalnem kuha, po starem meša... Sment: ne bo preuroča juha?!

Prispevki k zgodovini Dolenjske

Otmar Skale star.

NOVO MESTO PRED DESETLETJI

(Nadaljevanje)

Naj navedem najvažnejše, še neome-njene dogodke v teh letih:

1884. leta je bil dograjen Narodni dom in ustanovljeno Dolenjsko pevsko društvo.

30. marca 1885. leta je bil položen temeljni kamen za samostan v Smihelu. — V avgustu 1885. leta so prelagali državno cesto čez Gorjance. Dela je vodil podjetnik Lončarič iz Selc. V istem letu je našel Alfonz Oblak pod domačo njivo ob Krki pod Ločensko cesto podzemsko jamo. — Dr. K. Slancu je steklo 100 ve-der vina iz sodov.

29. I. 1886. leta je bil izvoljen za župana dr. Albin Poznik, notar. V istem letu je bila ustanovljena moška podru-žnica Društva sv. Cirila in Metoda, na-čelnik je bil dr. J. Marinko, katehet. Oktobra 1886. leta je bilo ustanovljeno društvo rokodelskih pomočnikov; načel-nik dr. Marinko.

Novembra 1887. leta so ustrelili v Rasnem dva medveda, pri St. Petru pa divjega prašiča; prašiča so prodali v Ljubljano, kjer ga je sekal Slorža po 60 kr. kilogram. medvedovo meso pa so pojedli v mestu.

1888. leta — huda zima z obilim sne-gom in ostrim mrazom.

V aprilu 1888. leta je bila cena za

govedino v mestu od 32 do 40 krajcarjev kilogram.

V avgustu 1888. leta je kupil lekarno v Ogoreutzovi hiši S. pl. Sladovič. — 16. decembra 1888. leta je praznoval ranocelnik Bervar 40-letnico kot zdravnik.

22. I. in 4. II. 1889. leta je bil pre-povedan sejem zaradi osepnic, 17. marca pa je pogorela v Kandiji hiša Andre.

23. in 24. junija 1889. leta je bila na Dolenjskem huda »nevihta«. V Novem mestu je strela udarila v dvorišče okrajne sodnije in omamila 2 jetnika. Krka je zelo narasla.

29. 8. 1889. leta je bila odprta nova drž. cesta čez Gorjance.

V aprilu 1890. leta je sklenila vpe-ljati požarna bramba slovenske povelje-vanje.

V decembru 1890. postanejo lastniki »Dolenjskem huda« nevihta. V Novem mestu je strela udarila v dvorišče okrajne sodnije in omamila 2 jetnika. Krka je zelo narasla.

29. 8. 1889. leta je bila odprta nova drž. cesta čez Gorjance.

V aprilu 1890. leta je sklenila vpe-ljati požarna bramba slovenske povelje-vanje.

V decembru 1890. postanejo lastniki »Dolenjskem huda« nevihta. V Novem mestu je strela udarila v dvorišče okrajne sodnije in omamila 2 jetnika. Krka je zelo narasla.

31. 12. 1890. leta je bilo ljudsko štetje. Ugotovilo se je, da ima Novo mesto 1968 stanovalcev (leta 1880 jih je imelo 2066).

31. 12. 1890. leta je bila Vinska razstava v hotelu pri Slonu (zdaj Per). Razstavljenih je bilo 120 buteljk.

16. juniju 1891. leta je bilo na gimnaziji 216 učencev.

Aprila 1892. leta — novo imenovanje mestnih ulic.

Oktober 1893. leta — ustanovljena di-jajska kuhinja. Prvega maja 1893. je bila odprta Mestna hranilnica, predsednik Ad. Pauerc.

Aprila 1894. leta je graščak K. Germ napeljal telefon iz mesta v Bajnof.

1. I. 1895. leta je odprl Fr. Kovač restavracijo pri »Pošti« in mesarijo (zdaj hotel Metropol). — V prosincu zapadlo enega do 1 meter, ponekod na Dolenjskem do 2 metra.

14. 7. 1895 — velik požar v mestnem skladišču na Kapit. trgu, vse je pogorelo do tal, škoda 3.000 gl.

24.—28. okt. 1895 — velika povodenj. Krka narasla do mostnic.

V februarju 1896. — prevzel gostilno v Drgančevi hiši Anton Jakac, enako v aprilu istega leta Drakserjevo gostilno poleg Narodnega doma.

31. maja 1896. leta je bil razpuščen društveni šhod social-demokrateke stran-ke pri Brunerju. — Dijakov v 9 gimnaziji, sobah: 208.

29. I. 1889. je imel na vzpodbudo »Kmetijske podružnice« prof. J. Franke iz Ljubljane predavanje v Kandiji »O račju kugi in kako rake v Krki zopet za-rediti«.

Januarja 1900. leta — odprto drea-lišče na Lokci.

14. avgusta 1904. leta — preiskava zaradi petja ruske himne v Novem me-stu. — V prosincu 1905. leta je bila usta-novljena 3-razr. nadalj. dokliška šola v Novem mestu.

14. julija 1905. leta je umrl profesor Janez Trdina. (Nadaljevanje sledi)

Iz naših krajev

Na Bledu je utonil

Dijaki tretjega razreda nižje gimnazije iz Ribnice so bili na izletu na Bledu. Z njimi je šel tudi 17-letni Ivan Gačnik iz Kota pri Ribnici. Utrujen je skočil v Blejsko jezero, nekajkrat zamahnil z rokami v plavanju, nato pa ga je zadela erčna kap. Takoj so ga potegnili iz 16 m globoke vode, vendar mu tudi takojšnja zdravniška pomoč ni več mogla vrniti življenja. T. F.

V Novem mestu so učenci v gospodarstvu proslavili svoj praznik

V nedeljo 24. junija so učenci v gospodarstvu proslavili dan, ki je posvečen njihovim vzgoji. Dopoldne so se zbrali iz vseh delov okraja v lepo okrašeni telovadnici osnovne šole k svečanosti, na kateri so jih pozdravili ravnatelj šole Jože Zamljen in poverjenik za obrt in industrijo OLO Janko Mišigoj. Povprečni uspehi na soli so bili letos boljši od laniških; 82% vseh učencev je rešilo vse naloge. Nagrajenih je bilo 32 vajencev in vajenk, ki so bili med letom najboljši učenci. Pri proslavi je sodeloval novomeški orkester in moški pevski zbor sindikalnega kulturno-umetniškega društva »Dušan Jereb«. Proslavi so prisostvovali tudi številni mojstri, zastopniki ljudske oblasti, množičnih organizacij in prosvetni delavci.

Popoldne je novomeško gledališče zaigralo učencem in gostom spevoigrivo »Kovačev student«, zvečer pa so se vajence odpeljali na izlet na Gorenjsko.

Boj kunam!

Kadar začujemo med našimi travniki in polji znani glasček »petpedi, petpedi« se spomnimo sicer na prepelico, le malo kmalo pa pomisli, da je to izredno koristna ptica, ki pridno uničuje razne poljske škodljivce, pa tudi sovražnika krompirja številka 1 — koloradeškega hrošča! Le žal, da je prepelica in njhovega petpedikanja vedno manj. Prepelice in njihov zarod stalno zasledujejo in morijo kunce. Potrebno je zato, da poskrbimo za zaščito prepelice, kunam pa napovemo — posebno lovske družine — neizprosno boj, saj so nevarne tudi kurjetini. S. Št.

Divjaško uničevanje klopi v Novem mestu

V novomeških drevoredih, ob poti za Krško, ob cesti čez Kapiteljski hrib in na Šančah so bile do nedavno lepe prenočne ali pa stalne klopi. Neznani zlikovci so veliko teh klopi prav na divjaški način uničili. Da bi se zvečajoče praznote zabrisale, bi bilo treba čimprej nadomestiti manjkajoče klopi z novimi. Najboljše bi bilo narediti težke, nepropusljive in »neuničljive« klopi, ki bodo imele mir pred uničevalci ljudskega premoženja! S. Št.

Nesreče na paši v Predgradu

V letih vojne, ko so zavezniška letala spuščala v okolici Predgrada v Be-

Borba nad mrežo

li krajini razne potrebščine, se je po gmajnah raztreslo marsikje tudi mnogo ekrazita. Zaradi tega še dandanes prihaja do raznih nesreč.

Zivina na paši ekrazit požre, nakar jo napne in pogine. Pred kratkim je na tak način poginila krava Jožetu Copu iz Predgrada in Petru Režku iz Kovače vasi. Lani poletni je zaradi istega vzroka poginilo na paši dvojico goved Ivanu Štrka in Pake in krava Marka Režka iz Kovače vasi. S. J.

»Clovekoljubno računanje« mizarskega podjetja na Mirni

Za podeljene spomence svojem padlih borcem in žrtev fašističnega terorja je okrajni odbor Zveze borcev v Trebnjem naročil enotne okvirje iz bukovega lesa pri okrajnem mizarskem podjetju na Mirni. Račun je pokazal, da zna podjetje dobro obračati in zaokroževati številke navzgor. Za 900 izdelanih okvirjev so poslali okrajnemu odboru ZB račun v znesku 259.434 dinarjev (dvestopetdesetdeset tisoč dinarjev)! Vsak okvir stane torej celih 288 dinarjev in še nekaj para, pri tem pa je njihova izdelava preprosta. Za vsak okvir je potreben meter dolg kos lesa v premeru 4 krat 3 cm. Vsaka nadaljnja razlaga čudnega računa je odveč...

Kako pa je v Novem mestu s tržno lopo?

MLO Kočevje je nedavno postavil na trgu lično barako in jo določil za stalno tržnico. Ali kaj podobnega ne bi šlo tudi v Novem mestu? Florjanov trg v Novem mestu za tržišče ni ravno posebno prikladen. Dosti boljše pa bi služil svojem namenu, če bi se na njegovi spodnji fronti, na mestu nekdanjih Seidlovih hiš in vse do Križatiške ulice teren izravnalo in zgradilo vsaj začasne tržne lope. Tržni promet bi bil s tem olajšan, spodnji del trga pa bi dobil lep zaključek in izgled. St.

Metlika

13. junija so organi Ljudske milice odkrili električni motor, ki ga je ukradel podjetju »Zaga« v Metliki pred nedavnim neznanim storilec. Tat je Jože Vrančar iz Čurčil št. 20. Sodišče bo prisodilo Vrančarju poštno plačilo za umazano dejanje.

V Žužemberku je umrl tovariš Jože Praznik

Preteklo nedeljo je nenadoma preminul dolgoletni neumorni član KLO Žužemberk, sekretar vaškega odbora OF, član ZB, vojni invalidov in član odbora Kmetijske zadruge tovariš Jože Praznik, doma iz Vrhovega pri Žužemberku. Zvestega tovariša in svetovalca bodo organizacije pogrešale v svojih vrstah. Jože Praznik je zaradi naprednega prepričanja v življenju mnogo pretrpel. Med vojno je okusil vse grozote taborišča smrti na Rabu. Vera v vestajenje tepane domovine mu je vlivala moči, da ni klonil kljub izgubi dveh sinov, ki sta mu padla v partizanih. Nadaljeval je njuno delo, dokler mu ga smrt ni vzela iz rok. Ko se v tihi bolešti poslavljajo od njega vsi njegovi sodelavci, mu hkrati obljublajo, da bodo nadaljevali njegovo delo. Jože, vsi, ki smo te poznali in cenili, pa Ti v sveži grudi kličemo: počivaj v miru v dragi domači zemlji! Sl. Hotko

Morilka obsojena na smrt

Okrožno sodišče v Sarajevu je v juniju oboedilo na smrt z ustrelitvijo 25-letno dekle Ramizo Krečo in 20-letnega šoferja Ahmeda Heljiča zaradi umora, ki je pred devetimi meseci razburil vse Sarajevu.

Ramiza Krečo se je v želji, da bi se poročila, odločila, da bo na kakršnen koli način prišla do dote. Kot žrtev si je izbrala Suhreto Nalič, ljubico šoferja Ahmeda Heljiča. Heljič je sam Ramizo nagovarjal, naj Naličevo umori, ker je upal, da se je bo na ta način lahko znebil, obenem pa dobil lep del prihrankov in nakita, ki ga je Naličeva hranila. Prvi načrt, da bi jo umorila z vbodom

»Krka« v pomladanskem delu prvenstva v odbojki

V juniju se je zaključilo pomladansko tekmovanje odbojkarjev zapadne cone zvezne lige. Novomeški igralci »Krke« so si v tem tekmovanju osvojili šesto mesto v lestvici. Letos je pokazalo moštvo »Krke« lep napredek, žal pa so proti koncu tekmovanja precej popustili nekateri člani odbojkarske ekipe, kar se je kmalu pokazalo v padanju uspehov. Lestvica prvega dela tekmovanja Slovenije in Hrvatske je naslednja:

1. Krim (Ljubljana)	7	7	0	21:	2	14
2. Mladost (Zagreb)	7	6	1	18:	3	12
3. Polet (Maribor)	7	4	3	12:	11	8
4. Lokomotiva (Zgb.)	7	4	3	12:	15	8
5. Železničar (Lj.)	7	3	4	12:	12	6
6. Krka (Novo m.)	7	2	5	11:	17	4
7. Kovinar (Mrb.)	7	1	6	6:	19	2
8. Mladost (Čakov.)	7	0	7	7:	21	0

(Številke pomenijo: igrane, dobljene, izgubljene tekme, dobljeni in izgubljeni seti, točke tekmovanja.)

SD ODRED II (LJUBLJANA) : SD KRKA 4:0 (2:0)

Prvenstvena mladinska nogometna tekma občinske lige, ki je bila odigrana v ne-

»Krka, Kr-ka, Kr-ka...«

Vzpodbujajoči klici domačih navijalk in navijalcev hrabrijo »Krko« na Loki

Oglejte si novomeški gospodarski sejem

Prosta prodaja izdelkov lokalne industrije in obrtnikov — Trgovine okrajnega magazina, zadržnega sklada, kmetijskih zadrug — Razstava kmetijstva, zdravstva in gozdarstva.

Obiščite večerne zabavne sporede:

- 4. junija: pevski koncert zbora SKUD »Dušan Jereb«, Ples.
- 5. junija: zabavni večer. Sodeluje Jelačin iz Ljubljane. Saljivi nastopi, jazz, ples.

- 6. junija: »Nezaželeni zet« — igra dramska družina SKUD »Brata Pirkovič iz Št. Jerneja«.
- 7. junija: Večer valčkov, igra železničarski jazz.
- 8. junija: Modna revija, ples, sodeluje jazz.

Za dober prigrizek in pristna dolenjska vina jamčijo državna in zasebna gostinska podjetja.

Sejem je odprt dnevno od 8. do 18. ure.

Zabavišče prične s sporedom vsak večer ob 20.30 uri.

SEJEM JE ODPRT DO 8. JULIJA 1951

PREKLIC

Podpisana Jurak Neža iz Novega mesta, Cankarjeva 21, prekleujem in obžalujem vse, kar sem govorila neresenosti proti Perparju Jožetu, dlaku V. gimnazije v Novem mestu, in se mu zahvaljujem, da je umaknil zasebno tožbo. Jurak Neža

Naročaito in razširjaito Dolenjski list

Hodil sem po teh prostranih sobanah z baldahinom, pod katerim sta še pred letom dni spala knez in kneginja. V knezovem delovnem kabinetu so sedeli Bevc, sekretar OF Kidrič, komandant Slovenije Stane, politični komisar Kraigher, namestnik komandanta Avšič in Marjeta-Zdenka Kidrič. Prišel je tudi Luka Leskošek. Vsi smo bili veseli. Tridivizion Italijanov so povsem razorožene. Batalion, ki smo ga vzeli s seboj mi, je pustil vse težko orožje v Črnomlju in nadaljeval pot proti meji, kjer bo izročil tudi lahko orožje. Držali smo svojo besedo, čeprav so to sami fašisti, same kače.

Kidrič pripoveduje, kako so razoroževali Italijane. Takoj, ko je prišla vest o kapitulaciji Italije, je dal Glavni štab za Slovenijo vso noč svojim enotam pisemne direktive za razoroževanje Italijanov. V Novo mesto so odšli na pogajanja h komandantu divizije Isonzo generalu Cerruttiju Kidrič, Avšič, angleški major Jones in še nekaj tovarišev. Sredi pogajanj je dobil Cerrutti poročilo, da so naši že začeli razoroževati Italijane. Razbijal je s pestjo po mizi, kričal, toda naši so zavlačevali pogajanja, dokler se naše sile ne približajo Novemu mestu. V mestu samem smo imeli samo 15 partizanov, ki so prispeli kot spremstvo tovarišev iz Glavnega štaba, posadko pa so tvorili italijanska divizija in 1500 belogardistov. Proti večeru so bila pogajanja končana brez slehernega rezultata. Kidrič in tovariši so odšli na ulico, kjer jih je sprejela velika množica z viharnimi pozdravi. Italijani so bili demoralizirani. Prebivalstvo jih je začelo samo

Kapetan in trener odbojkarskega moštva »Krke« je Luka Dolenc. Na nedavnem lahkoatletskem mitingu je prabil novomeški reprezentanci največ točk.

GIBANJE PREBIVALSTVA V KOČEVSKEM OKRAJU

V mesecu maju se je rodilo v kočevskem okraju 34 dečkov in 30 deklet; umrlo je 10 moških in 11 žensk, porok pa je bilo 18.

Poročili so se:

Cetinski Miha, cikularist, Slovenska vas 25, in Henizman Albina, delavka, Slovenska vas 26; Zelo Ivan, učitelj, Koblarji 37, in Ruzič Marija, učiteljica, Metlika 80; Pernel Alojz, strojnik, Kamezeje 27, okraj Trebnje, in Mlakar Ana, šiviljska pomočnica, Toplice 37, okraj Celje-okolica; Zobeo Janez, uslužbenec, Gorica vas 36, in Klun Angélica, gospodinjinska pomočnica; Janež Anton, čevljar, Osilnica, in Sercer Amalija, gozd. delavka; Stimec Antoa, gozd. delavec, Delnice, in Mrle Slava, Padovo, kmetica; Praznik Matija, niž. tehnik, Skopje, in Poje Ana, post. uslužbenka, Kočevska reka; Benčina Franc, kmečki delavec, Travnik, in Lavrič Marija, kmečka delavka; Zdravilj Karol, elektroinstalater, Para, in Zaga Marija, uslužbenka, Osilnica; Krže Stanislav, kmet, Krzetje, in Lovšin Antea, poljska delavka, Slatnik; Drobnik Ivan, vet. tehnik, Gorenja vas, in Gorše Kati, kuharica, Zapudlje 2; Levstik Anton, nameščenec, Veliki Osojnik, in Kobola Brigata, nameščena, Kočevje; Oberec Franšek, rudar, Hudo (Krško), in Skufca Ludmila, tekst. delavka, Ljubljana; Tkaleč Vinko, uslužbenec, Bedenj, in Boc Regina, kuharica, Koprivnik; Strumelj Milan, sofer, Kočevje, in Semenik Milka, kmečka hči, Var; Poje Feliks, oficir JA Novi kot, in Miklič Julka, vzgojiteljica, Stari kot; Mlakar Alojz, delavec iz Trave, in Levstik Olga, trg. pomočnica iz Podreške. — Čestitamo!

Objava

»Dan izseljencev pregnancev in internirancev Slovenije« bo 8. julija 1951 v Mariboru. Spored prireditve je naslednji:

- 1. Ob 10. uri veliko spominško zborovanje na Glavnem trgu.
- 2. Po zborovanju skupen odhod k bivši Meljski vojašnici, kjer bo odkrita spominška plošča. Iz teh prostorov so šli tisoči in tisoči slovenskega ljudstva v pregnanstvo, internacijo in na morišča.
- 3. Od 12. do 16. ure bodo posebni družabni sestanki skupin izseljenec, pregnancev in internirancev ter ogled spominške razstave.
- 4. Ob 16. uri bo kulturna prireditev v dvorani Doma telovadnega društva Maribor I (Unioni) z izbranim sporedom.
- 5. Po kulturni prireditvi družabni večer.

Prireditveni odbor prosi vse, ki posedujejo material, primeren za razstavo, da ga pošljejo do konca tega meseca. Posamezni izseljenki ki so bili v Srbiji na Hrvaškem in v Bosni, bodo povabljeni k sebi in na prireditve tudi one brate Srbe in Hrvatke, ki so jim v najtežjih dneh nudili zatočišče, kar bo seveda izvedljivo le, če bo dovoljen 75% popust na železnice iz vseh krajev Jugoslavije. Prireditve bo ob 10. obletnici pričetka množičnega izseljevanja in vabimo nanjo vse, ki so trpeli pod okupatorji! Ne smemo pozabiti na težke dni, ki smo jih preživeli, pač pa moramo znova in znova opozarjati nanje ves svet in zahtevati jamstvo, da se taki dogodki ne bodo nikdar več ponovili. Pridite da protestiramo proti krivicam in manifestiramo za svoje pravice in za mir na svetu.

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Tone Gošnik — Naslov uredništva in uprave: Novo mesto, Kapucinski trg 3. Poštini predal 33 — Čekovni račun pri Komunalni banki v Novem mestu številka 616-1-9032-1 — Četrtna naročilna 75 din, polletna 15 din, letoletna 300 din — Naročilna se plačuje vnaprej — Tiska Tiskarna »Ljudske pravice« v Ljubljani.

Narod si bo pisal sodbo sam

Vladimir Dedijer — »DNEVNIK«, drugi del

1 (Zalozba SKZ Ljubljana 1950)

V spomin na slavne dni narodno-osevobodilne borbe priobčujemo iz druge knjige Dnevnika Vladimira Dedijerja z dovoljenjem založbe SKZ poglavje »Narod si bo pisal sodbo sam«.

Sobota, 11. septembra 1943 V Sloveniji. — Na mostu čez Kolpo pri Vinici je stal slovenski partizan. Pozdravil nas je — dvignil je levo pest do erca. Od razburjenja mi je udarila kri v glavo.

Kolpa je široka reka, kakor Sava na Čukarici, in precej dolgo smo se peljali čez most. Na slovenski strani prava trdnjava — mnogo bunkerjev, okopov. Do večeraj so bili tu Italijani. Pripeljemo se do neke gostilne. Gostilničar skače, beede mu kar vro iz ust.

»Splošna mobilizacija — vse ljudstvo od 17. do 45. leta je mobilizirano. Bela garda je pobegnila v gozdove. Italijani jih niso hoteli zaščititi...«

Na novo mobilizirani partizani nas vodijo po hišah. Mene vodi mlad mesar. »Svoboda je prišla! mi pravi. Ulice so še pušče. Ura je tri po polnoči. Na hišah vidim mnogo slovenskih zastav in peterokrako zvezdo.

Ze ob osemih smo bili na nogah. Bevc (Edvard Kardelj), pop Vlado in Luka se odpeljejo z avtom naprej, mi pa pojdemo za njimi, ker se v avtomobilu

samo trije sedeži. Sprehajam se po mestu s katoliškim duhovnikom Lampretom, prišašem Osvobodilne fronte, ki se vrača z nami iz Otočca. Na trgovinah so še italijanski napis. Ponekod jih že trgajo.

Cez eno uro smo se odpeljali z avtom proti Črnomlju. Naš avto je ves okrašen s cvetjem kakor na svatbi. Ko smo prispeli v Črnomelj, smo zvedeli, odkod je to cvetje. Bevc, popa Vlada in Luko so sprejeli slavnostno in jih kar zasuli s cvetjem. Hkrati so sklicali v teh dveh dneh že peti miting. Ko se je pojavil pop Vlado in ko so povedali, da je Srb, celih deset minut ni mogel govoriti, tako viharno so ga pozdravljali. Lep primer bratstva naših narodov v teh letih.

Hodil sem po Črnomlju in si ogledoval vse. Zavil sem v najbolj moderno brivnico in občudoval ogledala. Potem me je privedla pot na konec mesta k nekemu zdravniku, kjer je bilo na tablici napisano, da ima rentgen. Pregledal mi je glavo, našel prekleto drobec, mi pregledal stare rane na stopalu, kolenu in želodcu in ko je zvedel, od kod sem, me nikakor ni hotel izpustiti. Pridrži me je hotel na obedu.

Ob dveh smo se odpeljali na sedež OF. (Pod OF pišec skoraj vedno misli IOOF — opomba SKZ). Kamion drvi ob progih. Gledam in se čudim. Nobena pro-

ga v naši državi ni bila tako branjena in utrjena kakor ta. Tudi vsaka vas je trdnjava. Italijani in belogardisti so imeli »postojanko« na vsake tri kilometre. Zdaj pa so ljudje navali in ne da bi dobili povelje, povsed podirajo. Starci s kopačami, ženske z lopatami, otroci z golimi rokami. Ljudstvo lomi okove, sprejema svobodo; prvokrat v svoji zgodovini ustvarja slovenski narod svojo svobodno skupnost.

Gledal sem vhod v predor. Bunkerji, vrste boedež zice, zdaj pa je navali raje nanje. Pohiteti je treba. Nemci so v Kostanjevici. Če bi prodli sem, bi skušali po vsej sili obdržati prog.

Slednjič smo prispeli v dolino Krke. peljali smo se skozi Toplice in se ustavili pred srednjeveškim gradom — kneza Auersperga. Tu je Izvršni odbor OF. Odšli smo čez most, preko nekakšnega zidovja, in prišli na dvorišče, polno mitraljezov, pušk in raznega plena Gori v prvem nadstropju srednji vek: puške na kremen, jelenji rogovji, nagačen orel, dvonadstropna kletka, polna ptic, velikanek ealon s portreti nadutih grofov in Marije Terezije, ki so jih naslikali potujoči elikarji. Zdelo se mi je nekako, da gledajo ti nemški plemiči iz svojih okvirov postrani na žive sinove slovenskih tlačanov, ki hodijo zdaj s peterokrako zvezdo na čelu po parketu. Lastnik tega gradu je knez Karl Auersperg, zločinec prve vrste. Italijane je prosil, naj zažgo Toplice, ker so slovenske, partizanske. Potem je pripeljal v grad italijansko vojsko, zgradil okrog njega bunkerje in strelnice in z našimi se je nekoč tudi boril.